

4. Калініна Л. М. Технологія інформаційного управління закладом освіти / Л. М. Калініна. – Х. : Основа, 2005. – 160 с. – (Б-ка журн. „Управління школою”. – Вип. 12(36)).
5. Маслов В. І. Наукові основи та функції управління ЗНЗ : навч. посіб. / В. І. Маслов. – Тернопіль : Астон, 2007. – 150 с.
6. Управління навчальним закладом : навч.-метод. посіб. / [О. І. Мармаза, О. М. Касьянова, В. В. Григораш та ін.]. – [у 2-х ч. – Ч.1. Абетка менеджера освіти]. – Харків : Веста ; Ранок, 2003. – 160 с. – (Серія „Управління школою”).

Анотація

Ж.А.Сенчук

Моделирование системы информационного обеспечения управления инновационной деятельностью педагогов общеобразовательных учебных заведений

Освещается вопрос создания концептуальной модели информационного обеспечения управления инновационной деятельностью педагогических работников общеобразовательного учебного заведения.

Ключевые слова: моделирование, концептуальная модель, инновационная деятельность, информационное обеспечение управления инновационной деятельностью педагогов.

Summary

Zh.O.Senchuk

Modelling of the System of Information Securing of Management of Innovative Activity of the Teachers of General Educational Institutions

The question of creation of conceptual model of the system of information securing of management of innovative processes in a general educational institution is studied.

Keywords: modelling, conceptual model, introduction of innovations, supply with information of management of innovative activity of teachers.

Дата надходження статті:

„20” листопада 2008 р.

УДК 378.11 + 37.013.77

В.М.СИЧ,

*кандидат психологічних наук
(м.Кам'янець-Подільський)*

Гендерний підхід як важлива умова ефективного управління сучасним вищим навчальним закладом

У статті розглянуто зміст та психологічні особливості прояву гендерних стереотипів у вищих навчальних закладах, визначено рівень гендерної компетентності студентів, викладачів, керівників вищого навчального закладу.

Ключові слова: гендерна ідентифікація, гендерні стереотипи, гендерна компетентність.

Постановка проблеми в загальному вигляді... На гендерні характеристики особистості впливають умови соціалізації в різних соціальних інститутах, таких як сім'я, дошкільні навчальні заклади, школи тощо. Слід зазначити, що вищі навчальні заклади як інститути соціалізації сприяють закріпленню і розвитку гендерних стереотипів, широко запроваджують статево рольовий підхід.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Гендерні стереотипи та особливості їх прояву у системі освіти вже були предметом уваги дослідників. Так, зокрема, Д.Хартлі, Я.Коломінський, М.Мелтсас розглядали питання ролі гендерних стереотипів у формуванні і розвитку ідентичності в дитячому і підлітковому віці; Менстед і Мак-Калоч, Н.Гафізова вивчали роль засобів масової інформації у формуванні та підтримці традиційних ролей чоловіків і жінок; Т.Голованова, Т.Данильченко досліджували стереотипи мужності та жіночості студентської молоді України; Л.Штильова вивчала особливості гендерних уявлень студентів та ін.

Разом з тим, зазначені дослідження не дають вичерпної відповіді на всі питання, що стосуються особливостей негативних проявів гендерних стереотипів у процесі управління вищими навчальними закладами (ВНЗ). Можна стверджувати, що спеціальних досліджень, які стосуються гендерного підходу в управлінні сучасним вищим навчальним закладом, проведено не було.

Визначення психологічних умов попередження прояву негативних стереотипів у студентській молоді, викладачів та управлінського персоналу в процесі управління ВНЗ становить наукову проблему, розв'язання якої сприятиме поглибленню прикладних знань із гендерної психології, соціальної психології, психології управління, організаційної психології.

Формулювання цілей статті... Мета статті – розкрити особливості прояву гендерних стереотипів у студентській молоді, викладачів та управлінського персоналу ВНЗ та визначити умови їх попередження.

Виклад основного матеріалу... Внесок, що суспільство робить у розвиток особистості, залежить від її статі. І в жінок, і в чоловіків формуються специфічні гендерні структури, або гендерні компоненти

ідентичності. Тобто, статеві відмінності використовуються суспільством для диференціації соціальних ролей і очікування відповідної поведінки (гендерний стереотип) [6].

Гендерна ідентифікація людини відбувається в процесі гендерно-рольової соціалізації, коли людина навчається того, що є соціально значущим для чоловіків і жінок. Внаслідок гендерної ідентифікації і формуються гендерні стереотипи [1; 2; 3; 4].

Гендерні стереотипи – це достатньо поширений вид соціальних стереотипів, що базується на прийнятих у суспільстві уявленнях про те, як дійсно ведуть себе чоловіки і жінки [6].

Одним із головних завдань сучасної вищої школи є підготовка майбутніх фахівців, здатних до активної професійної діяльності та особистісного розвитку. Особливе місце при цьому займає запровадження гендерної рівності в практику діяльності як умови підготовки майбутніх фахівців до самореалізації в процесі професійної діяльності.

Традиційно навчально-виховний процес у ВНЗ мало зорієнтований на подолання гендерних стереотипів та розвиток гендерної компетентності студентів.

Про це свідчить наявність гендерних стереотипів у педагогічній взаємодії та зміст програм, які більшою мірою зосереджені на досвіді чоловіків.

Теоретичний аналіз літератури (Ш.Берн, О.Бондарчук, Т.Говорун, Л.Карамушка, М.Ткалич) та аналіз взаємодії викладачів ВНЗ і студентів дозволяє припустити наявність стереотипних тенденцій педагогічної взаємодії у гендерному контексті, зокрема, різне пояснення успіху і неуспіху студентів залежно від статі, першочергову реакцію педагогів на запитання хлопців; взагалі, приділення їм більшої уваги (як позитивної, так і негативної) порівняно з дівчатами на всіх ланках освіти, очікування від хлопців вищих результатів, ніж від дівчат, більше заохочення до таких результатів та ін [5].

Тому перед нами було поставлено завдання дослідити особливості прояву гендерних стереотипів у студентській молоді, викладачів та управлінського персоналу ВНЗ.

З метою виявлення особливостей гендерних стереотипів було проведено опитування за модифікованим нами опитувальником Т.Говорун, О.Кікінеджи, а також опитувальником щодо гендерної компетентності освітян О.Бондарчук. Усього в дослідженні взяло участь 349 осіб, із них 54 представники управлінського персоналу, 99 викладачів та 196 студентів ВНЗ.

У результаті дослідження було виявлено наявність гендерних стереотипів у досить великій кількості учасників навчально-виховного процесу у ВНЗ (див. табл.1).

Як видно з табл. 1, серед учасників навчально-виховного процесу поширені стереотипи щодо соціальних ролей чоловіків і жінок. Так, за результатами дослідження ці стереотипи виявлено у 54,1% студентів, 51,5% викладачів та у 34,6% управлінців. На наш погляд, це може спричинити проблеми самореалізації жінок і чоловіків через „страх успіху” або „страх неуспіху” в традиційних для осіб певної статі сферах життя.

Таблиця 1

Гендерні стереотипи	Учасники навчально-виховного процесу					
	Студенти		Викладачі		Зав. кафедри, декани	
	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні
Гендерні стереотипи щодо соціальних ролей	54,1	45,9	51,5	48,5	34,6	65,4
Чоловіки кращі лідери, ніж жінки	29,1	70,9	37,4	62,6	34,6	65,4
Стереотипи щодо виховання залежно від статі	60,2	39,8	81,8	18,2	65,4	34,6
Стереотипи щодо особливостей спілкування залежно від статі	51,0	49,0	85,9	14,1	62,6	37,4

Певна частина респондентів вважають, що чоловіки кращі лідери, ніж жінки (29,1% студентів, 37,4% викладачів та у 34,6% управлінців). При цьому 55,6% опитаних управлінців виявляють стереотипи щодо професійної кар'єри залежно від статі, тим самим сприяючи гендерній нерівності у ВНЗ. І дійсно, як правило, найбільш престижні посади в системі вищої школи займають чоловіки.

Отримані під час дослідження результати свідчать про те, що на запровадження гендерної нерівності в навчально-виховному процесі впливають також стереотипи щодо виховання від статі. Дані табл. 1 вказують на те, що ці стереотипи найбільш виражені у викладачів (81,8%) порівняно із студентами (60,2%) та управлінцями (65,4%). При цьому за результатами дисперсійного аналізу було виявлено зростання гендерних стереотипів зі збільшенням стажу діяльності ($p < 0,02$).

Потрібно зазначити, що серед студентів (51,0% опитаних) було виявлено дещо меншу гендерну упередженість щодо особливостей спілкування залежно від статі порівняно із управлінцями (62,6%) та особливо із викладачами (85,9%).

Враховуючи те, що особливе місце у забезпеченні можливості розвитку і реалізації потенціалу майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки у вищій школі займає гендерна компетентність як певна сукупність знань, умінь та навичок стосовно реалізації гендерного підходу у процесі педагогічної взаємодії, нами було проведено дослідження цього аспекту.

З метою виявлення особливостей гендерної компетентності було використано опитувальник щодо гендерної компетентності О.І. Бондарчук.

Опитувальник дав можливість діагностувати психологічну, управлінську та правову компетентність учасників навчально-виховного процесу у ВНЗ з гендерної тематики (див. табл. 2).

Таблиця 2

Види гендерної компетентності	Рівні гендерної компетентності учасників навчально-виховного процесу								
	Студенти			Викладачі			Зав. кафедри, декани		
	низький	середній	високий	низький	середній	високий	низький	середній	високий
Психологічна компетентність	66,3	33,2	0,5	34,3	58,6	7,1	48,1	48,1	3,7
Управлінська компетентність	49,5	47,4	3,1	27,3	66,7	6,1	7,4	81,5	11,1
Правова компетентність	8,7	38,8	52,6	6,1	45,5	48,5	3,7	29,6	66,7

Результати дослідження свідчать про надзвичайно низький рівень психологічної компетентності з гендерної тематики учасників навчально-виховного процесу (див. табл. 2). Так, високий рівень такої компетентності спостерігається у 0,5% опитаних студентів, у 7,1% опитаних викладачів та у 3,7% опитаних управлінців. Середній рівень зафіксовано 33,2% опитаних студентів, у 58,6% опитаних викладачів та у 48,1% опитаних управлінців, а низький – 66,3% опитаних студентів, у 34,3% опитаних викладачів та у 48,1% опитаних управлінців. Як показало дослідження, більшість респондентів не змогли розкрити сутність поняття „гендер”, не розуміють змісту „гендерної ідентичності”, не знають теорії С.Бем, не знають гендерних характеристик особистості тощо.

Дослідження також виявило, що у більшості досліджуваних спостерігається недостатній рівень розвитку управлінської компетентності з гендерної тематики, яка розкриває управлінські аспекти гендерного підходу (див. табл. 2).

З табл. 2 видно, що високий рівень такої компетентності виявлено лише у 3,1% опитаних студентів, у 6,1% опитаних викладачів та у 11,1% опитаних управлінців. А середній та низький рівень цієї компетентності зафіксовано у 47,4% і 49,5% опитаних студентів відповідно, у 66,7% і 27,3% опитаних викладачів відповідно та у 81,5% і 7,4% опитаних управлінців відповідно.

Це, передусім, проявилось у тому, що більшість учасників експерименту не відносять гендерну тематику до актуальних проблем навчання у ВНЗ. Окрім того, вони не визнають репродукування гендерних стереотипів у підручниках і навчальних програмах та виявляють гендерні стереотипи щодо можливостей здійснення професійної кар'єри чоловіками та жінками.

Слід зазначити, що правова компетентність з гендерної тематики представлена на досить високому рівні (див. табл. 2). Так високий та середній рівень такої компетентності виявлено у 52,6% і 38,8% опитаних студентів відповідно, у 48,5% і 45,5% опитаних викладачів відповідно та у 66,6% і 29,6% опитаних управлінців відповідно. А низький її рівень зафіксовано лише у 8,7% опитаних студентів, у 6,1% опитаних викладачів та у 3,7% опитаних управлінців.

І, насамкінець, необхідно вказати на те, що дані порівняльного аналізу свідчать про те, що жінки дещо випереджають чоловіків за всіма видами гендерної компетентності. Проте статистично значущих відмінностей тут не виявлено.

Висновки... Таким чином, результати проведеного дослідження вказують на те, що виявлені гендерні стереотипи учасників навчально-виховного та управлінського процесу у ВНЗ свідчать про необхідність психологічної допомоги щодо їх корекції.

Також, на нашу думку, важливим завданням діяльності психологічної служби ВНЗ є необхідність проведення спеціального навчання учасників навчально-виховного процесу з метою формування у них гендерної компетентності як важливої складової їх підготовки і перепідготовки.

Отримані дані доцільно враховувати:

- при розробці програм із удосконалення гендерної компетентності учасників навчально-виховного та управлінського процесу;

• при впровадженні спецкурсів з гендерної тематики у навчально-виховному процесі ВНЗ.

Особливої уваги в процесі навчання потребує управлінська та психологічна компетентність студентів з гендерної тематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Агеев В. С. Социальные и психологические функции полоролевых стереотипов / В. С. Агеев // Вопросы психологии. – 1987. – №2. – С.152-158.
2. Берн Ш. М. Гендерная психология / Ш. М. Берн. – СПб. : Нева, 2001. – 320 с.
3. Говорун Т. В. Гендерная психология : навч. посіб. / Говорун Т. В., Кікінежді О. М. – К. : Академія, 2004. – 308с.
4. Кон И. С. Психология половых различий / И. С. Кон // Вопросы психологии. – 1981. – № 2. – С.47-57.
5. Сич В. М. Проблема реалізації гендерного підходу у вищих навчальних закладах в умовах соціально-економічних змін в українському суспільстві / Сич В. М. // Психологічні основи ефективної діяльності організацій в умовах соціально-економічних змін : тези IV наук.-практ. конф. з організаційної та економічної психології (23-24 лист. 2006 р., м. Київ) / за наук. ред. Л. М. Карамушки. – К. : Науковий світ, 2006. – С.57-59.
6. Чекалин А. А. Гендерная психология / А. А. Чекалин. – М. : Ось-89, 2006. – 256 с.

Анотація

В.М.Сыч

Гендерный подход как важное условие эффективного управления современным высшим учебным заведением

В статье рассмотрены содержание и психологические особенности проявления гендерных стереотипов в высших учебных заведениях, определен уровень гендерной компетентности студентов, преподавателей, руководителей высшего учебного заведения.

Ключевые слова: *гендерная идентификация, гендерные стереотипы, гендерная компетентность.*

Summary

V.M.Sych

Gender Approach as the Important Condition of Efficient Control of the Modern Higher Educational Institution

the contents and psychological features of display of gender stereotypes in higher educational institutions is considered in the article, the level gender of competence of the students, teachers, chiefs of higher educational institutions is determined.

Keywords: *gender identification, gender stereotypes, gender competence.*

Дата надходження статті:

„12” листопада 2008 р.

УДК 37.033 + 373.1

С.В.СКРИПНИК,
здобувач
(м.Хмельницький)

Моделювання процесу формування ціннісного ставлення до природи в учнів старших класів сільської загальноосвітньої школи

У статті розкривається сутність моделювання процесу формування ціннісного ставлення до природи в учнів старших класів сільської загальноосвітньої школи. Актуалізовано увагу на сутності розробленої та апробованої функціональної моделі ціннісного ставлення до природи в учнів старших класів сільської загальноосвітньої школи, а також обґрунтовано, що єдність та педагогічна ефективність взаємопов'язаного комплексу „чинник-метод-форма” можлива за умови перебудови ставлення особистості до природи чи окремих її об'єктів, що дає змогу утвердити в її свідомості абсолютно нову систему цінностей.

Ключові слова: *модель, цінність, метод, форма, егоцентризм, групоцентризм, гуманізм, есхатологізм.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Ефективність процесу формування ціннісного ставлення до природи у старшокласників сільської загальноосвітньої школи неможливе без створення комфортного психологічного середовища, де вчитель працює разом з учнями старших класів, з їх інтересами, мотивами, потребами, переконаннями, з відчуттями, тлумаченнями, з різним рівнем осмислення й усвідомлення інформації, своїм досвідом та сформованою свідомістю, на засадах партнерства.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...Теоретичну основу дослідження складають положення психолого-теоретичної науки про: теорію педагогічних систем, дидактичних аспектів освіти, зокрема екологічної (Ю.Бабанського, А.Захлебного, І.Зверева та ін.); психолого-педагогічні основи формування знань, умінь і навичок взаємодії з навколишнім середовищем,